

Ústav geoniky AV ČR, v. v. i.,
pobočka Brno – Environmentální geografie

LESY STŘEDNÍCH POLOH NA PARDUBICKU A JEJICH DRUHOVÁ DIVERZITA

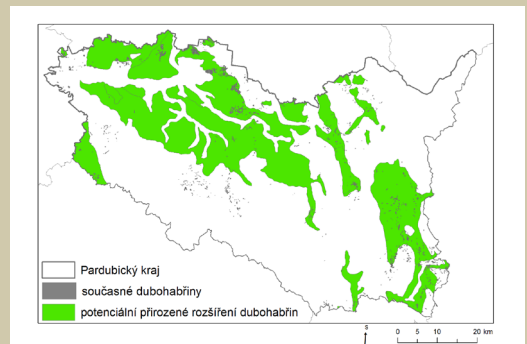
Jan Lacina, Petr Halas

Problém

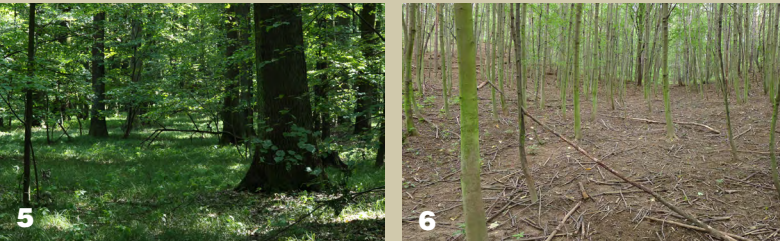
Pro účely našeho výzkumu byly lesy středních poloh vymezeny jako přírodní biotop „hercynské dubohabřiny L3.1“ (Chytrý et al. 2001) (viz Obr. 5). Tyto lesy se po značnou dobu, ne-li převážnou, vyvíjely za spolupůsobení přírodních podmínek a zemědělského a lesnického využívání člověkem. Navzdory dlouhodobému (tradičnímu) využívání, anebo právě proto, se v nich dodne uchovalo poměrně pestré druhové složení rostlin s typickými hájovými druhy (příklady na Obr. 1, 2 a 3). V Pardubickém kraji jsou hercynské dubohabřiny zachovány jen fragmentárně – ostrůvkovitě (Obr. 4), proto jsme se rozhodli hledat biogeografické zákonitosti mezi jejich druhovým složením a bohatstvím a současným a minulým využitím krajiny (krajinným pokryvem). Zároveň doufáme, že naše výsledky upozorní na vhodnost uchovat poslední zbytky hercynských dubohabřin tam, kde jsou současným, většinou nikoliv tradičním lesnickým hospodařením přeměňovány na porosty se stanovištně nepůvodními dřevinami (Obr. 6).

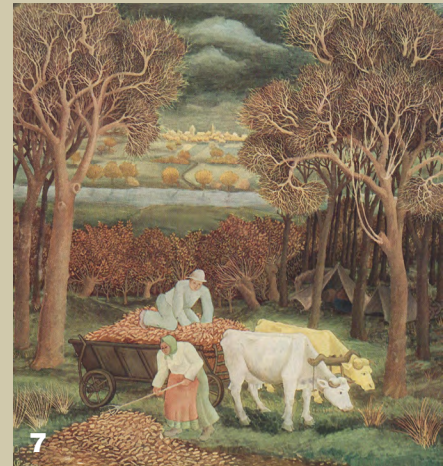
Obr. 1, 2, 3 Příklady hájových druhů typických pro hercynské dubohabřiny: 1 – černýš hajní (*Melampyrum nemorosum*); 2 – jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), 3 – medovník meduňkolistý (*Mellitis melissophillum*).

Obr. 4 Rozšíření hercynských dubohabřin v potenciální přirozené vegetaci a v současnosti v Pardubickém kraji.

Obr. 5, 6 Ukázka starého zachovalého porostu hercynských dubohabřin (5) a příklad mladého porostu jasanu na místě dřívějších dubohabřin, navíc se zdevastovaným půdním povrchem působením divoké zvěře (6).

Obr. 7 K tradičním způsobům užívání lesa v minulosti patřilo např. i hrabání steliva, zachyceném na malbě Ivana Generaliče z r. 1943.

Metoda

Základním nástrojem byly fytoocenologické snímky, tj. soupisy všech druhů cévnatých rostlin s odhady jejich pokryvností (v %) na stejně velkých plochách (400 m²) a podíly lesů v okolí zkoumaných lokalit získané s pomocí geografických informačních systémů (GIS). S použitím Spearmanovy korelace byl zjišťován vztah mezi počtem druhů ve fytoocenologických snímcích a podílem lesů v jejich okolí v okruzích 500 m, 1000 m, 3000 m a 5000 m.

Výsledky

Kvůli výrazné degradaci (např. ruderalizaci, příměsi nepůvodních dřevin) velké části segmentů hercynských dubohabřin, vymapovaných v rámci programu NATURA 2000, se podařilo v roce 2013 najít pouze 20 ploch vhodných pro pořizování fytoocenologických zápisů. Velká část vymapovaných segmentů tak nepředstavuje plnohodnotné biotopy.

S pomocí neparametrické Spearmanovy korelace se podařilo prokázat, že počet druhů na fytoocenologických plochách pozitivně koreluje s podílem lesů ve vzdálenostech do 1000 m, 3000 m a 5000 m (viz tab. 1). V nejbližším okolí do 500 m se vztah nepodařilo prokázat.

Dosavadní výsledky naznačují, že uchování druhového bohatství hercynských dubohabřin je mimo jiné dáno i konfigurací okolní krajiny.

Poděkování za pomoc s GIS patří RNDr. Janu Divíškovi

Tab. 1 Korelace počtu druhů cévnatých rostlin na fytoocenologických plochách 400 m² s podílem lesů ve zvolených vzdálenostech.

	Podíl lesů v okruhu:			
	500 m	1000 m	3000 m	5000 m
Celkem druhů	n.s.	0,46*	0,61**	0,57**

Spearmanův neparametrický korelační koeficient rs. Úrovně signifikance: *p<0,05; **p<0,01.